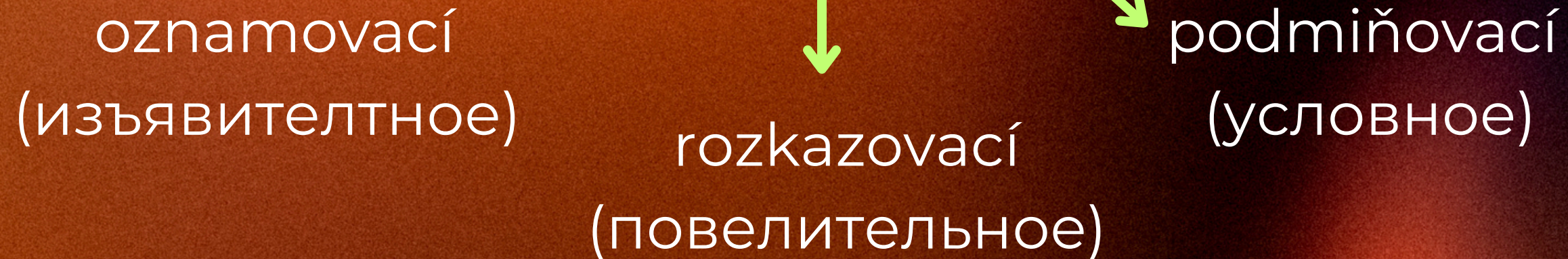


imperativ

present by:

ZARINA KHAMRAKULOVA

slovesné způsoby (liší se významem)



- Imperativ se tvoří od přítomného kmene všechosobních sloves. Může být jak sg, tak i pl. Slovesa, která mají tvrdý a měkký alomorfém přítomného kmene, tvoří imperativ od měkkého alomorfému.

Příklady:

- **Говори** правду.
 - **Читайте** больше книг.
 - **Давайте ценить** каждый день.
-

imperativ v ruštině- nejen “rozkaz”

Formálně ano, ale ve skutečnosti pokrývá mnohem širší škálu významů a řečových aktů. **Například:**

- **приказ:** Закрой дверь.
- **просьба:** Передай соль.
- **совет:** Прочитай перед сном.
- **разрешение:** Иди уже.
- **угроза:** Только попробуй...
- **ирония:** Скажи тоже!

! Zřídka, ale imperativ může vyjadřovat i podmínku.

- Скажи ты это раньше- все бы было иначе.

(zde „скажи“ = „если бы сказал“ imperativ tak nahrazuje podmíňovací způsob)

Повелительное наклонение

основа II лица,
настоящего
времени + - [^]И - ([^]Й) + - ТЕ

II лицо,
ед.ч. (ты) II лицо,
мн.ч. (вы)

кричишь - *крич[^]и* - *крич[^]и* те

ты *говоришь* - *говор[^]и* - *говор[^]и* те

танцуешь - *танцуй[^]* - *танцуй[^]* те

вы

Jak se tvoří imperativ:

пусть
пускай
да

+

глагол настоящего
или будущего времени
в III лице

Пускай у всех детей будет мирное детство.

Да будет правда на земле!

Пусть люди живут счастливо!

- Na konci slovesa se po měkkých souhláskách a sykavkách příše „ь“. (одень → оденься; поставь → поставьте)

Ale pozor! лечь → ляг, лягте, прилягте

omezení tvoření imperativu:

1. Imperativ **není systémově možný** od sloves, která nemají v indikativu **2os.**

Například:

- **1os. sg.** ~~(я сдела́й)~~
- **3os.** ~~(он сдела́й)~~ místo toho můžeme použít např. (**пусть** он сделает)

2. Lexikální: imperativ není možný u sloves, v jejichž lexikálním významu je **implikována neaktivnost subjektu**. Například: видеть vs. смотреть (implikující akt), гнить a také od modálních sloves **мочь и хотеть**.

exkluziv → tradičně 2os. sg. a pl.

inkluziv → tradičně imperativ 1os. pl.

paradigmatika imperativu:

	sg.	pl.
ex.	напиши	напишите
in.	напишем	напишемте

tvorení exklizivu

Stejně jako od sloves dokonavého a nedokonavého vidu- pomocí koncivek **/-i/** nebo **-ø**. Koncovka **/-i/** může být **jak přízvučná, tak i nepřízvučná**. Pro pl. se k tvaru sg. automaticky přidává další koncovka (nebo postfix) **-te**.

Výběr koncovek je závislý:

- a)** na zakončení přítomného kmene (na jednu anebo i na skupinu souhlásek)
 - b)** na místě přízvuku v 1os. sg. prez.
-

tvorení inkuzivu

Tvoří jinak od dokonavých a nedokonavých sloves.

- **Inkluziv sloves dokonavého vidu:** totožný s tvarem 1os. pl. indikativu prez., ale nemůže se spojovat s osobním zájmenem **мы**.

Například:

- напишем → ~~напишемте~~
- споем → ~~споемте~~

Stejně se tvoří inkuziv od determinových (jednosměrných), ačkoliv nedokonavých sloves pohybu:

- идем → идемте
- пойдём → пойдёмте

- **Inkluziv sloves nedokonavého vidu:** tvoří výlučně analiticky, a sice spojením morfémů будем(**те**) nebo давай(**те**) s infinitivem.

Například:

- давай(**те**) работать

tvůření imperativu

- Pokud přízvuk v 1 os. sg. leží na koncovce a přítomný kmen **nekončí na /-j/** (kromě sloves V třídy) používá se koncovka **/-i/ (-и)**

Slovesná třída	Sloveso	Пřítomný kmen	Imperativ fonologicky	Imperativ graficky
IV. třída	тяну́ть, тяну́, тянут	/t,an,-/	/t,an,-í/	тяну́
V. třída	любу́ть, люблю́, любят	/l,ub,-/	/l,ub,-í/	любю́
	доу́ть, дою́, доят	/doj,-/	/doj,-í/	дою́
VI. třída	ска́зать, скажу́, скажут	/s ₃ kaž,-/	/s ₃ kaž,-í/	скажу́
	дрема́ть, дремлю́, дремлют	/d ₁ r ₁ em ₁ l,-/	/d ₁ r ₁ em ₁ l,-í/	дремлю́
	соса́ть, сосу́, сосут	/sa ₁ s,-/	/sa ₁ s,-í/	сосу́
VII. třída	молча́ть, молчу́, молчат	/ma ₁ l ₁ č,-/	/ma ₁ l ₁ č,-í/	молчу́
	спать, сплю, спят	/s ₃ p,-/	/s ₃ p,-í/	спи
VIII. třída	терпе́ть, терплю́, терпе́ют	/t ₁ er ₁ p,-/	/t ₁ er ₁ p,-í/	терплю́
X. třída	печа́ть, пеку́, пеку́т	/p,ok,-/	/p,ok,-í/	пеку́
Jiné	веду́, веду́, веду́т	/v ₁ ed ₁ ,-/	/v ₁ ed ₁ ,-í/	веду́
	колю́, колю́, колю́т	/kol,-/	/kol,-í/	колю́

tvorení imperativu

- Pokud přízvuk v 1os. sg. leží na kmeni a přítentní kmen končí na skulpinu konsonantů nebbo obsahuje přízvučný prefix **-ВЫ**, používá se koncovka **/-i/ (-и)** bez přízvuku.

Slovesná třída	Sloveso	Přítentní kmen	Imperativ fonologicky	Imperativ graficky
IV. třída	стúкнутъ, стúкну	/s ₃ tukn,-/	/s ₃ túkn,-i/	стúкни
V. třída	пóмнить, пóмню	/pom ₁ n,-/	/póm ₁ n,-i/	пóмни
IX. třída	погúбнуть, погúбну	/po-gib ₁ n,-/	/po-gíb ₁ n,-i/	погúбни
X. třída	в́ывезти, в́ывезу	/ví-v,oz,-/	/ví-v,oz,-i/	в́ывези

*tabulka 51 (Paradigmatika spisovné ruštiny 2020)

tvorení imperativu

- Pokud přízvuk v 1os. sg. leží na kmeni, nezakončeném na skupinu souhlásek nebo pokud přítomný kmen, nezávislé na přízvuku, končí na /-j/ (kromě sloves V třídy) používá se **koncovka -ø**

kmen nezakončený na /-j/:

Slovesná třída	Sloveso	Přítomný kmen	Imperativ fonologicky	Imperativ graficky
V. třída	вѣрѣть, вѣрю, вѣрят	/v ₁ er,-/	/v ₁ ér,-ø/	вѣрь
VI. třída	рѣзѣть, рѣжу, рѣжут	/r ₁ ež,-/	/r ₁ éž-ø/	рѣжь
VII. třída	слышѣть, слышу, слышат	/s ₁ liš,-/	/s ₁ líš-ø/	слышь
VIII. třída	обѣдѣть, обѣжу, обѣдят	/a ₁ b,id,-/	/a ₁ b,íd,-ø/	обѣдь
X. třída	лечѣть, лягу, лягут	/l,ag,-/	/l,ág-ø/	ляг
	лезѣть, лѣзу, лѣзут	/l ₁ ez,-/	/l ₁ éz,-ø/	лезь
jiné	станѣть, стану, станут	/s ₃ tan,-/	/s ₃ tán,-ø/	стань

kmen zakončený na /-j/:

I. třída	дѣлѣть, дѣлаю	/d ₁ elaj,-/	/d ₁ élaj-ø/	дѣлай
II. třída	краснѣть, краснѣю	/k _{ras} n ₁ ej,-/	/k _{ras} n ₁ éj-ø/	краснѣй
III. třída	рисовѣть, рисую	/r ₁ i ₃ suj,-/	/r ₁ i ₃ súj-ø/	рисуй
	совѣть, сую	/suj,-/	/súj-ø/	суй
V. třída	строѣть, строю	/s ₃ t ₁ roj,-/	/s ₃ t ₁ rój-ø/	строи
VI. třída	лѣять, лѣю	/laj,-/	/láj-ø/	лай
	смѣяться, смѣюсь	/s ₁ m ₁ ej,-/	/s ₁ m ₁ éj-ø-s,a/	смѣйся
VII. třída	боѣться, боѣсь	/boj,-/	/bój-ø-s,a/	боѣсь
jiné	бѣть, бѣю	/b _j -ø/	/b ₁ +é+j-ø/	бѣй
	крыть, крою	/kroj-ø/	/krój-ø/	крой
	дуть, дую	/duj-ø/	/dúj-ø/	дуй

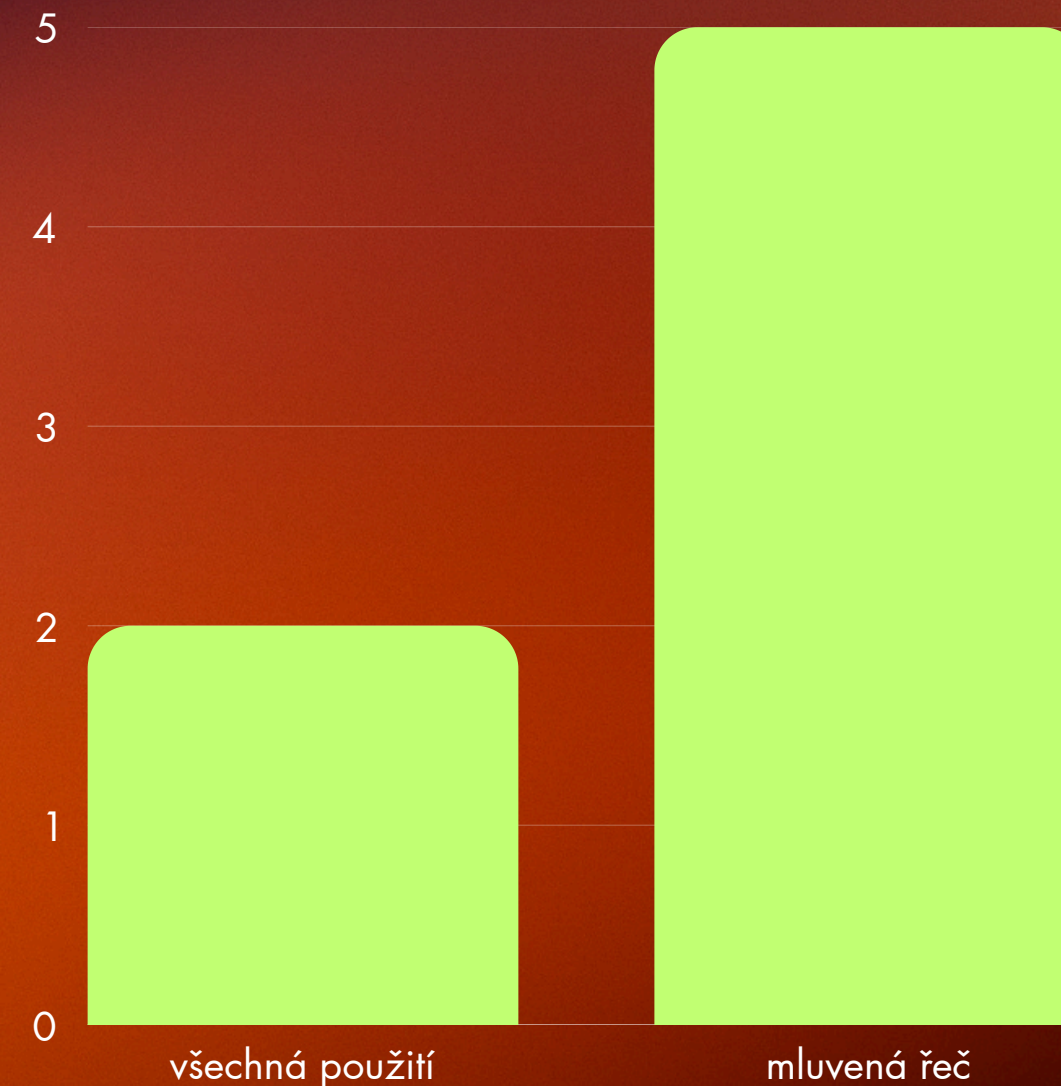
odchylky od těchto pravidel:

1. Slovesa neproduktivní skupiny (**давать, даю, дает**) tvoří imperativ s elementem **-ва**, který v prezentu vypadává (**давай, вставай, узнавай**)
2. Slovesa V| třídy (**сыпать и капать**) nemají imperativ (~~сыпли, капли~~) od tvarů přítomného kmene **сыплю и каплю**, místo toho mají **сыпь** a (zřídka) **крапь**.
3. Sloveso **ехать, еду**- má **kodifikovaný imperativ поезжай**. Analogický-**заехать, приехать, подъехать atd**, které je přežat od odpovídajících sloves nedok. vidu (**заезжай, приезжай, подъезжай**) což vedé k tomu, že u slovesa **ехать** a jeho odvození je v imperativu **neutralizována kategorie slovesného vidu**.

frekvence

Podle korpusových dat (Národní korpus ruského jazyka)

- imperativní tvary tvoří přibližně **1–2 %** všech slovesných užití.
- v mluvené řeči je jejich podíl vyšší přes **4–5 %**



Podle mého osobního názoru čeština používá imperativ častěji.

Například: Dej mi to... (Дай мне это)

V ruštině se častěji setkáme s takovou formou:

Можешь дать...

děkuji za pozornost

